

О. С. ВОЛОХОВ

Олексій Сергійович Волохов, студент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ДЕРЖАВАМИ-УЧАСНИЦЯМИ СНД

У сучасному світі, в умовах зростаючої інтеграції та взаємопов'язаності держав, посилюється роль міжнародних договорів як нормативно-правової бази міждержавного співробітництва. Договірна форма регулювання міжнародних зносин визначає стабільність і зумовлює розвиток світового правопорядку. Цим зумовлюється як прийняття в 1969 і 1986 рр. універсальних конвенцій про право міжнародних договорів, так і поширена практика прийняття державами законів про порядок укладення та виконання міжнародних договорів. Договірне законодавство держав виконує не лише важливу внутрішньодержавну функцію, а й має міжнародне значення, визначаючи ставлення кожної держави до права договорів як однієї з основних складових частин міжнародного права.

Окремим аспектам проблем укладення та імплементації міжнародних договорів приділяли увагу такі вчені, як А. Ю. Абдельлатиф, Г. Ш. Абебе, О. В. Барбук, С. Г. Восканов, І. Б. Гериханов, С. А. Джамалдінов, У. К. Діке, С. Д. Іосифова, О. І. Ільїнська, Ш. А. Кейта, В. В. Колесник, С. Р. Кравченко, А. Ю. Курашвілі, А. М. Морозов, О. Ю. Устинова та ін. Проте в науковій літературі недостатньо досліджені сутність та співвідношення міждержавних і внутрішньодержавних норм про порядок укладення й імплементації міжнародних договорів, закріплених у міжнародному та внутрішньому праві держав-учасниць СНД. Дана обставина виступає передумовою для подальшого наукового й практичного вивчення численних питань договірно-правової практики держав у процесі розширення простору міжнародного співробітництва та партнерства.

Метою дослідження є аналіз теорії та практики укладення й імплементації міжнародних договорів державами-учасницями СНД, формулювання на цій основі науково-практичних рекомендацій і пропозицій щодо покращання здійснення даної процедури.

Останнім часом спостерігається зростання значення договорів як джерела міжнародного права та як засобу розвитку мирного співробітництва між державами. Значний інтерес становлять як міжнародні, так і внутрішньодержавні процедури укладення та імплементації договорів. У даному контексті, як практичної, так і наукової уваги заслуговує практика формування та реалізації міжнародних договірних зобов'язань у державах-учасницях СНД.

Безперечно, всі держави СНД мають єдине політичне та правове минуле, однак, на даному етапі кожна із них обрала власний напрям розвитку: Молдова, Україна – прагнуть євроатлантичної інтеграції; Азербайджан, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан і Узбекистан – роблять акцент на традиційні цінності у встановленні своїх правових позицій; Білорусь, Вірменія, Росія – продовжують радянські традиції, вносячи в них необхідні зміни. Різниця політико-правових курсів держав-учасниць СНД впливає на питання укладення міжнародних договорів: відрізняються органи, відповідальні за їх укладення; варіюється внутрішньодержавна процедура затвердження договорів і характер імплементації в правовій системі; неоднаково трактується термінологія. Схожим є активне входження міжнародних договорів у правові системи держав, що відображає світову тенденцію до зближення міжнародного та внутрішньодержавного права. Однак подібне проникнення договорів викликає низку проблем як практичного, так і теоретичного характеру, що потребують вирішення на основі глибокого наукового аналізу.

Джерелами права міжнародних договорів виступають: Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р., Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 травня 1986 р., Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23 серпня 1978 р., а також Статут ООН від 26 червня 1945 р., який закріпив основні правові принципи міжнародних зносин, що мають суттєве значення для встановлення та підтримання договірних зв'язків.

Відповідно до ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів і ст. 2 Віденської конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями міжнародний договір – це врегульована міжнародним правом угода, укладена державами й іншими суб'єктами міжнародного права в письмовій формі, незалежно від кількості документів, з яких вона складається та її конкретної назви¹.

Проблема тлумачення найменувань міжнародних договорів пов'язана з міжнародною практикою суб'єктів міжнародного права, в основі якої лежить принцип ефективності, пов'язаний із нормами національного права. Наприклад, у Законі Республіки Узбекистан «Про міжнародні договори Республіки Узбекистан» від 22 грудня 1995 р. пропонується широкий перелік назв міжнародного договору: договір, угода,

конвенція, протокол, меморандум, декларація, обмін листами та нотами тощо (ст. 4)². У Конституції Киргизької Республіки від 5 травня 1993 р. одночасно вживаються терміни «міжнародний договір» і «міжнародна угода» (п. 3 ст. 12)³.

Основними етапами в процесі договірно-правових відносин держав є укладення договорів і їх подальша імплементація правовими системами держав. Віденська конвенція про право міжнародних договорів і Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями не розкривають поняття «укладення договору». Враховуючи міжнародну практику, можна зробити висновок, що укладення договорів – один із найвідповідальніших, трудомістких і тривалих етапів, який включає всі дії суб'єктів міжнародного права, починаючи від ведення переговорів, узгодження точок зору учасників переговорного процесу, визнання та закріплення договірних зобов'язань сторін і закінчуючи набуттям договором сили.

Початковою стадією укладення договорів є договірна ініціатива. Більшість держав (Азербайджан, Вірменія, Киргизстан, Росія, Таджикистан, Узбекистан і Україна) наділяють правом внесення пропозицій щодо укладення договорів передусім міністерства закордонних справ. Проте в Азербайджані Міністерство закордонних справ вносить ці пропозиції спільно із Кабінетом Міністрів. Законодавство Білорусі та Казахстану вимагає лише узгодження зазначених пропозицій із Міністерством закордонних справ, а закони Молдови взагалі не розглядають дане Міністерство як суб'єкт договірної ініціативи. Уповноваженими органами щодо розгляду пропозицій про укладення договорів у Казахстані, Киргизстані, Росії, Таджикистані, Узбекистані та Україні можуть бути Глава держави і Уряд, відповідно до своєї компетенції, в Азербайджані – лише Президент, у Білорусі і Вірменії – Уряд, в Молдові – Міністерство закордонних справ.

Важливим аспектом подальшого застосування міжнародного договору є встановлення чіткого механізму його реалізації. Проте лише законодавство Киргизстану закріпило наявність такого механізму вже на момент внесення пропозиції про укладення міжнародного договору, хоча і не розкрило його суть. Закони Білорусі, Казахстану та Молдови врегульовують лише подання проектів змін і доповнень у національні нормативні акти. А законодавство Вірменії передбачає, що питання про доцільність збереження в проекті договору положень, що суперечать Конституції і законам Республіки Вірменія, вирішується укладачем проекту договору⁴.

Деякі норми законодавчих актів більшості держав СНД не відповідають Віденській конвенції про право міжнародних договорів, а саме вони надають відповідним суб'єктам повноваження на ведення переговорів, а етап прийняття тексту договору обходять увагою, в той час як у вказаній Конвенції встановлене протилежне правило⁵. Невиправдане розширення повноважень глав дипломатичних представництв у ряді держав-учасниць СНД (Азербайджані, Киргизстані, Узбекистані, Україні) теж суперечить згаданій Конвенції. Інша крайність характерна для нормативних актів Вірменії, які взагалі не надають повноважень голові дипломатичного представництва.

У результаті дослідження питань видачі повноважень на стадії укладення міжнародного договору було встановлено, що в Азербайджані такі права надає Президент, у Білорусі, Вірменії, Казахстані, Киргизстані, Росії та Узбекистані повноваження на укладення міжвідомчих договорів видає відомство, від імені якого укладається договір, а Молдова, Таджикистан і Україна таке право зберегли за Урядом.

Порядок ратифікації міжнародних договорів визначається внутрішнім правом держави. Ратифікація потрібна, згідно із Віденською конвенцією про право міжнародних договорів і Віденською конвенцією про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями, якщо вона передбачена самим договором, або коли представник держави підписав договір за умови ратифікації.

За способами правового закріплення ратифікації міжнародних договорів держави-учасниці СНД можна поділити на дві групи: Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія та Україна здійснюють ратифікацію шляхом прийняття закону; Азербайджан, Таджикистан і Узбекистан – постанови; Вірменія – постанови чи указу Президента⁶.

Імплементація норм міжнародних договорів становить цілісний механізм реалізації міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також конкретний спосіб включення міжнародно-правових норм у національну правову систему. Необхідність реалізації норм міжнародного права – це обов'язок держав, що гарантується Віденською конвенцією про право міжнародних договорів. Однак суть процесу імплементації норм міжнародного права в право внутрішньодержавне складніше, ніж здається на перший погляд. Залежно від того, наскільки міжнародне право зачіпає внутрішнє, його здійснення все більше стикається з відмінностями правової культури, правової свідомості. Проблема полягає в тому, щоб розбіжності національних систем залишалися в межах історично досягнутого і міжнародно прийнятого рівня⁷. Разом з тим, ініційовані міжнародним правом норми займають у правовій системі держави особливе положення і діють в її межах, не втрачаючи зв'язку із міжнародним правом. Це означає, зокрема, що під час їх реалізації повинні враховуватися правила тлумачення міжнародних норм та врегульований міжнародним правом процес дії, припинення дії і зміни відповідних норм.

У той же час необхідність тісної взаємодії міжнародного та національного права є беззаперечною, тому що: 1) держава виступає суб'єктом міжнародного та внутрішнього права, формує внутрішню та зовнішню політику, відіграючи провідну роль у розробці як міжнародних, так і національних норм; 2) посилення інтеграційних процесів, наявність глобальних проблем у сучасному світі викликає розширення об'єкта міжна-

родно-правового регулювання шляхом включення в нього питань, що раніше входили до внутрішньої компетенції держав.

З метою з'ясування місця і ролі міжнародних договорів у правовій системі різних країн необхідно, в першу чергу, визначити межі й характер взаємодії норм міжнародного права з національним, які кожна держава встановлює самостійно. Між ними може бути як просте співвідношення, так і взаємодія, яка передбачає їх узгодженість, взаємовплив та наявність загальних цілей і завдань.

У ході розгляду питань взаємодії норм міжнародного та внутрішньодержавного права доцільно розподіляти держави СНД на дві групи. Держави-учасниці, що орієнтуються на тісне співробітництво з Європейським Союзом, сприймають моністичну концепцію міжнародного права, за якої норми і правила договорів мають пріоритет. Друга група держав поділяє дуалістичну концепцію, обов'язковою умовою якої є введення норм міжнародних договорів у національну правову систему шляхом прийняття законодавчих актів⁸.

Отже, хоча Статут Співдружності Незалежних Держав від 22 січня 1993 р. одним із принципів, на яких ґрунтується правова політика країн Співдружності, визнає верховенство міжнародного права в міждержавних відносинах (ст. 3)⁹, проте не всі країни готові визнати пріоритет міжнародного права у внутрішній правовій системі.

Для забезпечення фактичної реалізації міжнародних зобов'язань на внутрішньому рівні держави здійснюють заходи щодо включення міжнародно-правових норм: у правову систему (Вірменія, Молдова, Росія, Таджикистан), в право (Казахстан), у законодавство (Азербайджан, Білорусь, Киргизстан, Україна). Найбільш доцільним є визнання міжнародного договору частиною правової системи, тому що вона, на відміну від законодавства, складається не лише із законодавчих, але і з інших норм, включаючи ті, що ініційовані міжнародним правом. Дану позицію підтримують А. М. Васильєв, Г. В. Ігнатенко, Г. І. Курдюков, І. І. Лукашук, Р. А. Мюллерсон, Г. І. Тункін, Є. Т. Усенко.

Посилення впливу міжнародного права на право держав викликало тенденцію до конституціоналізації міжнародного права. Більшість конституцій держав-учасниць СНД містять положення, присвячені міжнародному праву та покликані забезпечити його реалізацію. Крім того, з метою розвитку положень міжнародних норм у цілому, і Віденської конвенції про право міжнародних договорів, зокрема, приймаються закони, присвячені різним аспектам зовнішніх зв'язків держави. Національні закони про міжнародні договори держав СНД (Казахстану, Молдови, Росії, Узбекистану, України та ін.) визначили основні цілі договірних відносин згідно із напрямками зовнішньої політики, підтримання загального миру та безпеки, розвитку міжнародного співробітництва відповідно до Статуту ООН. Підзаконні акти держав-учасниць СНД відображають основні напрями діяльності міністерств і відомств стосовно питань укладення міжнародних договорів міжвідомчого характеру¹⁰.

У цілому конституції держав, що утворилися на пострадянському просторі, відповідають правовим стандартам членів міжнародного співтовариства, на зв'язок з яким прямо вказується в конституціях Білорусі, Казахстану, Росії. В Конституції Республіки Узбекистан від 8 грудня 1992 р. встановлено, що зовнішня політика ґрунтується на загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права (ст. 17). Аналогічні положення містить і Конституція Республіки Туркменістан від 18 травня 1992 р. (ст. 6)¹¹.

В Конституції Російської Федерації від 12 грудня 1993 р. передбачається, що загальноновизнані принципи та норми міжнародного права є складовою частиною правової системи¹². Проте мова йде лише про імперативні норми, що мають загальнообов'язковий характер, – *jus cogens*. Вичерпного переліку таких норм міжнародне право не дає. На наш погляд, до них, безперечно, слід віднести основні принципи міжнародного права, наведені в Статуті ООН і в Декларації про принципи міжнародного права 1970 р.

Виходячи з преамбули Конституції Республіки Узбекистан про примат норм міжнародного права над внутрішнім законодавством країни, можна стверджувати, що міжнародні договори входять в її правову систему¹³. Під поняттям «правова система Киргизької Республіки», яке міститься в ст. 12 Конституції Киргизької Республіки, розуміється складне, багатопланове явище, що, зокрема, відображає і норми міжнародного права. Загальноновизнані принципи та норми міжнародного права включені також в правову систему Киргизстану (п. 3 ст. 12 Конституції Киргизької Республіки)¹⁴. Відповідно до Конституції Республіки Білорусь від 15 березня 1994 р. визнається пріоритет загальноновизнаних принципів міжнародного права та забезпечується їх відповідність законодавству (ст. 8)¹⁵. У Конституції Азербайджанської Республіки від 12 листопада 1995 р. зазначено, що в разі виникнення суперечності між нормативно-правовими актами, що входять у систему законодавства Азербайджану (включаючи Конституцію Азербайджанської Республіки та акти, прийняті шляхом референдуму), і міждержавними договорами, стороною яких є Азербайджан, застосовуються міжнародні договори (ст. 151)¹⁶. Подібне положення міститься також у низці законів Білорусі¹⁷. Однак, на основі аналізу положень конституцій держав СНД, варто визнати, що пріоритет над національним законодавством мають не будь-які договірні норми міжнародного права. Наприклад, у Росії таким договором може бути лише міжнародний договір Росії міждержавного, міжурядового чи міжвідомчого характеру, ратифікований і офіційно опублікований. Міжнародний договір Киргизстану формує її правову систему, якщо він укладений у письмовій формі, набрав чинності, а також був офіційно опублікований¹⁸. Частина 6 ст. 125 Конституції Російської Федерації закріплює положення про те, що міжнародні договори, які не відповідають Конституції, не можуть вводитися в дію. Деякі конституції, наприклад Конституція України передбачає можливість укладення договорів, які не відповідають їй, лише після внесення в Основний закон відповідних змін (ч. 2 ст. 9)¹⁹. Аналогічне положення встановлено у Федеральному законі «Про міжнародні договори Російської

Федерації» від 15 липня 1995 р. (ст. 22). Ряд конституцій держав-учасниць СНД передбачає створення конституційних судів, до компетенції яких входить, зокрема, вирішення питань про відповідність договорів, що укладаються конституції²⁰.

У правовій системі Киргизстану імплементація норм міжнародного права здійснюється через метод внутрішньодержавної правотворчості та метод відсилки. Прикладами втілення методу внутрішньодержавної правотворчості є: Закон Киргизької Республіки «Про ліквідацію всіх форм расової дискримінації» від 26 липня 1996 р.; Закон Киргизької Республіки «Про запобігання злочину апартеїду і покарання за нього» від 26 липня 1996 р.; Закон Киргизької Республіки «Про охорону прав неповнолітніх» від 22 листопада 1999 р.²¹. За допомогою методу відсилок у правовій системі Киргизстану повинні застосовуватися положення міжнародного договору, а також загальноновизнані принципи і норми міжнародного права.

Правова база для трансформації національного законодавства може міститися в самих міжнародних договорах. Наприклад, на зміст ст. 21-51 Конституції Республіки Білорусь, що стосуються прав громадян, сприяли прямий вплив Загальна декларація прав людини 1948 р., Пакти про права людини 1966 р.²².

Отже, на даному етапі чітко простежується тенденція до більш високого рівня взаємодії міжнародного та внутрішнього права на всіх стадіях їх існування, що відображає більш загальну тенденцію – посилення взаємодії національної та світової спільнот. У результаті утворюється глобальна система міжнародно-правового регулювання, яка виступає умовою нормального функціонування та розвитку міжнародного співтовариства.

Найважливішим питанням щодо взаємодії міжнародного права з національним є проблеми виконання міжнародних договорів на внутрішньодержавному рівні. На думку А. Ю. Курашвили, несамоздійсненість норми міжнародного права повинна бути зафіксована в самій нормі чи слідувати з неї²³. Гарантом забезпечення виконання міжнародних договорів у сучасних умовах і ефективним засобом зміцнення міжнародної законності та праввідносин між державами є принцип «*acta sunt servanda*». Дотримуючись його, кожна держава повинна сумлінно виконувати свої зобов'язання за міжнародним договором, згідно із загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права²⁴.

Закон Республіки Узбекистан «Про міжнародні договори Республіки Узбекистан» закріпив, що Президент Республіки Узбекистан, Уряд Республіки Узбекистан, міністерства, відомства та інші державні органи, в компетенцію яких входять питання, що регулюються міжнародними договорами відповідно до Конституції Республіки Узбекистан забезпечують виконання зобов'язань, прийнятих за договором з боку Узбекистану (ст. 28)²⁵. Федеральний закон «Про міжнародні договори Російської Федерації» вперше у вітчизняному праві закріплює положення, що разом із здійсненням процедури ратифікації мають бути вжиті заходи щодо забезпечення виконання Росією договору, що ратифікується, і вироблені механізми захисту інтересів Росії у зв'язку з участю в даному договорі²⁶.

Розглядаючи питання інституту застережень, встановлено, що застереження до двосторонніх договорів носять винятковий характер, оскільки вони тотожні новій пропозиції²⁷. Закони Казахстану та Молдови передбачають застереження лише до багатосторонніх договорів²⁸. Однак інші держави СНД слідують канонам, закріпленим у Віденській конвенції про право міжнародних договорів щодо можливості застережень до двосторонніх договорів.

Вивчення процесу укладення договорів за законодавством держав СНД дозволяє краще зрозуміти і врахувати сучасні тенденції формування міжнародно-договірних норм і ступінь правової участі в них окремих держав. На законодавчому рівні питання широкого застосування норм міжнародних договорів за участі держав-учасниць СНД та їх імплементації в національне законодавство на даний час врегульоване недостатньо. Таким чином, необхідно розробляти законопроекти з метою внесення змін і усунення прогалин у законодавстві держав СНД, а також більш чітко деталізувати питання контролю за виконанням зобов'язань щодо укладених міжнародних договорів.

¹ Венская конвенция о праве договоров между государствами и международными организациями или между международными организациями от 21.03.1986 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_a04.

² Умарахунов И. М. Некоторые вопросы совершенствования действующего Закона Республики Узбекистан «О международных договорах» / И. М. Умарахунов // Обзор законодательства. – Ташкент, 2005. – № 3–4. – С. 77–78.

³ Кадыралиева Б. Д. Защита прав и основных свобод человека в Киргизской Республике: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : специальность 12.00.10 «Международное право; европейское право» / Б. Д. Кадыралиева. – М., 2007. – С. 8.

⁴ Курашвили А. Ю. Заключение и имплементация международных договоров по Венской конвенции о праве международных договоров и законодательству государств-участников СНГ: Сравнительно-правовой анализ : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук: специальность 12.00.10 «Международное право; европейское право» / А. Ю. Курашвили. – СПб., 2007. – С. 11.

⁵ Віденська конвенція про право міжнародних договорів. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – С. 16.

⁶ Курашвили А. Ю. Вказана праця. – С. 12.

⁷ Лукашук И. И. Взаимодействие международного и внутригосударственного права в условиях глобализации / И. И. Лукашук // Журнал российского права. – 2002. – № 3. – С. 120.

⁸ Курашвили А. Ю. Вказана праця. – С. 10-11.

- ⁹ Статут Співдружності Незалежних Держав від 22.01.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_033.
- ¹⁰ Курашвили А. Ю. Вказана праця. – С. 14.
- ¹¹ Лукашук И. И. Вказана праця. – С. 119.
- ¹² Конституция Российской Федерации : Офиц. текст. – М. : Дашков и Кс, 2003. – С. 10.
- ¹³ Махкамов О. Э. Некоторые вопросы относительно универсальных международных договоров в области отправления правосудия и уголовно-процессуального законодательства Узбекистана: состояние и перспективы / О. Э. Махкамов // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Юридические науки». – 2006. – Т. 19 (58). – № 2. – С. 156.
- ¹⁴ Кадыралиева Б. Д. Вказана праця. – С. 7.
- ¹⁵ Конституции государств-участников СНГ / Под ред. Л. А. Окунькова. – М. : НОРМА, 2001. – С. 112.
- ¹⁶ Конституции государств-участников СНГ / Под ред. Л. А. Окунькова. – М.: НОРМА, 2001. – С. 73.
- ¹⁷ О гражданстве : Закон Республики Беларусь от 01.08.2002 г. № 136-3 (ред. от 22.06.2006 г.) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2006. – № 106.
- ¹⁸ Кадыралиева Б. Д. Вказана праця. – С. 6.
- ¹⁹ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (редакція від 02.04.2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141... Офіційний вісник України. – 2010. – № 21. – С. 31.
- ²⁰ Лукашук И. И. Вказана праця. – С. 122.
- ²¹ Кадыралиева Б. Д. Вказана праця. – С. 14.
- ²² Права человека: Учеб. пособие / Авт.-сост. С. П. Кацубо, И. В. Кучвальская, С. Б. Лугвин. – 2-е изд. – Минск : Амалфея, 2002. – С. 209.
- ²³ Курашвили А. Ю. Вказана праця. – С. 15.
- ²⁴ Захарова Н. В. Выполнение обязательств, вытекающих из международного договора / Н. В. Захарова. – М. : Наука, 1987. – С. 53.
- ²⁵ О международных договорах Республики Узбекистан : Закон Республики Узбекистан от 22.12.1995 г. № 172-1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Regnom=825.
- ²⁶ Федеральный закон «О международных договорах Российской Федерации». – М.: ОМЕГА-Л, 2008. – С. 19.
- ²⁷ Федорченко В. В. Об оговорках к двусторонним договорам / В. В. Федорченко // Государство и право на рубеже веков. – М., 2000. – С. 100.
- ²⁸ О международных договорах Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 30.05.2005 г. № 54-III ЗРК [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Regnom=7863.

Резюме

У даній статті розглядаються теорії та практика укладення й імплементації міжнародних договорів державами-учасниками СНД. Актуальним є вивчення численних питань договірної-правової практики держав-учасниць СНД у процесі розширення простору міжнародного співробітництва та партнерства. Тому автор ставить за мету, зробити аналіз теорії та практики укладення й імплементації міжнародних договорів державами-учасниками СНД, та сформулювати на цій основі науково-практичні рекомендації та пропозиції щодо покращання здійснення даної процедури.

Ключові слова: Міжнародний договір, СНД, імплементація міжнародного договору, договірна практика СНД.

Резюме

В данной статье рассматривается теория и практика заключения и имплементации международных договоров государствами-участниками СНГ. Актуальным является изучение многочисленных вопросов договорно-правовой практики государствами-участниками СНГ в процессе развития международного сотрудничества и партнерства. В связи с этим, автор ставит перед собой задачу, сделать анализ теории и практики заключения и выполнения международных договоров государствами-участниками СНГ, а также сформулировать на этой основе научно-практические рекомендации и предложения для улучшения осуществления данной процедуры.

Ключевые слова: Международный договор, СНГ, имплементация международного договора, договорная практика СНГ.

Summary

This article regards to the theory and practice of concluding and implementation of international treaties by the CIS (Commonwealth of Independent States) member states. The investigation of many questions of legal practice of the CIS member states in the development of international cooperation and partnership is very important. Therefore, the author aims task is to make the analysis of the theory and practice of concluding and implementation of international treaties by the CIS member states, and to work out the scientific and practical recommendations and proposals for improving the implementation of this procedure on this basis.

Key words: International agreement, CIS, implementaciya of international agreement, contractual practice of the CIS.

Отримано 19.04.2010